

ad-avane!

Cuadernos españoles
de cultura idista

Ofical organo d'il
Hispan Ido-Societo

Numero 36
Decembro 2022

PAIX

RAUHA

MIR

PEACE

SHALOM

HEIWA

SHANTI

ASSALAM

PACE

IRINI

BARIŞ

FRED

PACO!

Julio - Decembro

2022 : 2

Indexo

- P. 03 **Lingui, ka komunikili o vari?**
- P. 05 **Ocidema kompliceso.**
- P. 09 **La kontreajo.**
- P. 10 ***Unesma, l'unesma monisma komon-domo.***
- P. 15 **Idala niuzi en Hispania.**
- P. 16 **Tartezo, la ne-konocata civilizuro.**
- P. 20 **L'altra idala dicionario.**
- P. 21 ***Kartuno: "Atomo-bombala furtisto".***
- P. 28 ***Rakonto: "Ankor esas libera plasi".***
- P. 31 **Lasta libri en Ido-linguo**
- P. 32 **Gramatikala pagino:**
El acusativo en los pronombres interrogativos y relativos.
- P. 37 **Nia pioniri:**
Adriano Romero Cachinero.
- P. 40 **Ni parolez pri LUNO**
- P. 41 **Hispana literaturo**
- P. 42 **Bon appetit !**
- P. 44 **Vortala distraktilo**
- P. 45 **Rebuso**
- P. 46 **Humuro e solvuri dil pasinta numero**
- P. 47 **Recursos en internet para el aprendizaje de Ido**

Fundada en el año 1927 para la propaganda de la lengua internacional IDO.

Editas: HISPANA IDO-SOCIETO

Redaktero: José Mª Rodríguez

Apartado de Correos 3142

E-14080 Córdoba

España - Hispania

idosocietohispana@hotmail.com

Kunlaboras:

Antonio Martínez

Günter Schlemminger

Pilar García Movellán

Lingui, ka komunikili o vari?

Pro quo ni lernas lingui? Pro quo esas utila lernar altr idiomi? Unesma-vide la respondo povas semblar facila. Se ni parolas multa lingui, ni plugrandigos nia posiblesi komunikar kun plusa homi. Ma, ka co esas certa? Ka lingui esas utila precipue por komunikar kun altri?

Se ni atenteze observas reklami, specale ti dil linguala skoli, ni vidos ke ibe lingui aparas nur kom instrumento por trovar plu konvenanta posteno en nia laboro. Same, kande komercala societi serchas nova employati, du o tri lingui mustas esar par-lernita dal kandidato, mem se vere la labor-plaso ne postulas ta konocado. Do, ni lernas en la skolo, e forsan dum la tota vivo, ke linguo esas varo e per ta linguo-konocado oni

ganos pekunio. Tale, hodie lingui, plu kam komunikilo, esas komercajo, ol esas varo.

Co esis tre bone komprenata da kelka nazioni, exemple Irlanda e Malta. Ta landi, kand oli atingis sua ne-dependeso -ofte pos kruela lukti-, decidis durigar la uzado dil linguo dil koloniisti. Exemple, la ekonomiala suceso di Irlanda dum la lasta yardeki havis kom precipua justifiko la docado dil angla linguo, nam multa yuni iras ibe por lernar la angla. Same eventas en Malta, en ta mediteranea lando, la instruktado dil angla linguo reprezentas preske 20% ek la richeso di ta mikra lando, e to, malgre la fakto, ke nur 6% ek la maltani havas l'angla linguo kom la matralla komunikilo.

EL FUTUR S'ESCRIU EN ANGLÈS

Tant en el país que en el extranjero, la competencia en inglés es una de las más valoradas por las empresas y organismos. Si quieres mejorar tu nivel de inglés, inscríbete a este curso de inglés para extranjeros. Es el curso más completo que ofrecemos en España que se imparte el día de mañana. [INSCRIBETE](#)

INSCRIPCIÓN ABIERTA

Segun linguala skolo di Barcelona, onu havas bon futuro, nur se onu uzas la angla linguo.

La teorio sequas diferanta voyo. La Konsilantaro di Europa establis, ke la komunikado per stranjera linguo esas un ek la 8 studio-programi, qui singla yuno devas atingar en Europo. Lernar linguo, segun ta europana organizuro, esas juar la kapableso komprenar mesajo da altra persono, komencar, durigar e finigar konversado e per ta parolado komprenar la kulturala diverseso dil altra parolanti. Do, segun la Konsilantaro di Europa, lernar lingui kunigas ni, nam ni skopas komunikar kun altri. En ta situaciono, idioma esas moyeno, nam lo vere importanta esas la homi qui trovesas en un ed en l'altra loko dil konversado. Do, la linguo ne esas lo maxim importanta, ma la homi qui parolas en ta linguo.

Ma, ni devas ter-venigar, mem obliviar ta sonji. Lo vere importanta en nia socio ne esas la komunikado, ma la posibleso aranjar bon negoco, vendar o komprar vari.

En nia mondo l'internaciona lingui, ank Ido, renoncis ek la principo esar varo. Por parolanti di Ido konversar es plu bona kam komprar o vendar. Uzar Ido esas dicar, *me vol lernar ulo di altra homo kande me parolas kun lu*, parolar plusa lingui ne signifikas esar plu richa en vari.

Se onu parolas Ido, la linguo esas nur moyeno apta por konocar e por havigar e recevar informi, hik idioma esas nur instrumento. Esez tale, ke Ido generaligeskos, nam to signifikos ke la homo en nia mondo facis su plu importanta kam la vari qui esas vendata.

Ocidema kompliceso

Franco e Hitler en Hendaye - renkontro e la legendo pri to

Ye la 23esma di oktobro 1940 la Duesma Mondmilito developabus formale vers altra direciono. En Hendaye, ye la Franca-Hispana frontiero proxim la Atlantiko, Hitler e la Hispana diktatoro Francisco Franco renkontro l'una kun l'altra. La civila milito startesis per la militistala pucho di 1936 kontre la republiko, Franco un yaro antee povis finir vinkoze danke a la helpo da Germania e pro la konivenco di la westala povi. Nun en junio pos la vinko kontra Francia, germana trupi stacis proxim la Pirinei. Ka nun la fashistala trio kompletigis su?

Hitler e Franco en Hendaye okazione dil renkontro di amba diktadori en la yaro 1940

La problemi relate la hispana milit-pronteso esis notora. Milit-destruktaji ankore dominacas la lando. La lukto kontre la hungro por diale trans-vivar, vartar avan la supo-koqueyi o la komerco ne-legala paralizis la habitantaro. Ulte to, milistala tribunali furiis per mili de kondamni a la morto. Lo omna garantiis vere la duranta existo di la diktatoreso, ma des-faciligis la mobilizo di la lando favore milito. Do Franco ye milit-komenco proklamis su kom neutrala, se me la rejimo igis konocesar klare sua simpatio. Ma kande en junio 1940 markizesis vinko kontre Francia, Franco volis partoprenar. Ye la 12esma di junio, du dii pos la militala kampanio di Italia, la *Caudillo* (duktisto) deklaris, ke Hispania ne plus

esas neutrala, ma “ne-militanta”, do la lasta grado ante la kampanio. En septembro voyajis la bo-fratulo di Franco, Serrano Suñer, la duesme-importanta gubernala persono di la diktaturo, a Berlin por negociar la kondicioni relate la milit-partopreneso. Dum to, il klarigis ke Hispania bezonas urjante germana ekonomiala helpo, ed il demandis Gibraltar kom preco po militala partopreneso, ma anke la franca parto di Maroko e plusa teritorii di Nordafrika. La respondo en Berlin unesme esis retenanta.

Serrano Suñer, ministro pri stranjera aferi dum vizito aden Germania

Sis semani pos to eventis la kunveno dil amba “Führer” (duktisti). Li amba voyajis per sua specala treni. Pro la mala rel-stando Franco venis kelkete plu tarde, pri quo Hitler emoceskis, nam il ne kustumis ulo tala. Pos 1945 Franco trikotis la rakonto di ca nur teknikala paneo, ke il volabus tardigesar Hitler. Dum plura hori on kunsidis kun intime ligita konsultanti en la salon-vagono di Hitler. Unesme Hitler debochis prolixo en sua triumfala halucino ed ofris a Franco por Hispania plaso en sua “nova ordinuro”. Ma por to, on devas aktive kontributar kun kelko por la vinko. Franco esas volunte pronta partoprenor, ed il ja desegnis

imajo di ula Hispana imperio, precipue en Nordafrika, kom vinko-premio po la partopreneso ye la nova fashistala mondo. Ma il devas pozar la lud-karti adsur la tablo. La lando presente ne esis milit-kapabla. Ma Hitler persistis pri to bezonar omno por sua plusa milito. Ke ol eventos en l’esto, pro to la diktatoro en Berlin decidabis ja sekrete. Do, nula konkretajo naskis dum la renkontro, ecepte ula konjurado di komuna koncepto di la mondo. Pro to amba diktatori des-iluzionigis l’una kun l’altra.

Hitler volis havar bona relati kun la nova franca kunlaboranta rejimo sub marshalo Petain. La franca ekonomio esis tro importanta por provokar per konfiskado di franca koloniala teritorii. Pos la Duesma

Mondmilito Franco kolportigis la mito di ula pacoza ago per persistemeso kontre Hitler. Ula mentio.

Fakte, pos la renkontro, la ministri pri stranjera aferi dil amba stati facis sekreta kontrato, segun qua Hispania future partoprenos la milito, kande la relatanta militistala preparaji esos finita. Ecepte Gibraltar, qua ankore esis konquestenda de Britania, plusa teritoriala promisaji restis ne-preciza. Ma la voyo por sustenar la milito di Hitler ye multa-speca maniero esis apertita, anke se la projekto favore germana-hispana atako kontre Gibraltar finis sen rezultajo.

Hispaniana soldati dil “Blua Diviziono” sendita da Franco por helpar la germani en Rusia

Pos vizito di “*SS-Reichsführer*” Heinrich Himmler Hispania divenis, per mis-uzo di sua neutrala stando, centro di la germana spionado. Germana submara navi en hispana portui povis, ne-trublite da britana avioni, kambiar sua navanari e provizar su per provizuri e fuelo - til ke en la yaro 1941 ca flagranta delikto kontre la neutraleso divenis danjeroza a la rejimo.

Ultre to, Hispania pluse livris wolframo, qua esas importanta metalo por la hardigo di kuras-stalo. Relate la germana inkurso kontre Sovietunio, la Franco-rejimo partoprenis per la “Blua Diviziono”, qua furii en la dop-lando di la fronto apud Leningrad. Anke Franco facis nulo, kande la nazi “ofris” a lu la decendanti di la Judi, qui en 1492 pulsabis ek Hispania. Segun lua nombroza anti-semida enunci il quaze abandonis li. Se malgre to existis salvo-aranji, lore oli venis de singla

sekundara funcioneri, exemple en ambasadi e ye personala risiko -quon plu tarda apologiisti di la Frankismo en-skribis favore la rejimo.

Ángel Sanz Briz (1910 - 1980)
Hispana ambasadisto en
Hungaria dum la duesma
mondala milito.

Franco fakte esis penanta pri kontributo por la fashistala “*Endsiege*” (Finala Vinko). Malgre to, pos 1945 onu ne demandis justifikio a lua rejimo. Advere Stalin ye la Potsdamala Konvero en julio / agosto 1945 facis konvenanta avan-stroko, la Unionita Nacioni balde pos to impozis boikoto kontre Hispania, ma Franco uzis ingenioze la komencanta Kolda Milito. Fashistala simbolaro -qua hodie ofte ri-venas publike- desaparitis quik en la yaro 1945. Nun on definis su nur ad ulu, qua obligesas a la heredajo di la Kristana ocidento e kontre la ateista komunismo.

Hispania, qua en la yaro 1948 ne ja inklusabis en la Marshall-pakto (projeti di Usa por helpar la rikonstruktado di europa stati pos la milito) recevis nun ek Washington grandega subvenciono, kom rekompenco pro militistala traktato pri l’instalado di militistala

bazi. Lo eventis, quankam en la yaro 1945 ne poka de la vinkita funcioneri dila fashistala autoritato en Europa trovis sur la Ibera peninsulo, refujo o sekura portuo por la plusa fugado aden Sudamerika.

La diktatoreso en Hispania garantiesis til la morto di Franco en novembro 1975, danke la bon-volo di westala demokratii. Co valoris anke por la Federala Republiko Germania. Adenauer ja konsideris Franco kom samideana komatanto por la “Kristana Ocidento”. Komprenende on renuncis l’extrado di militala krimineri, e pos la aboliso di kelka restriktaji da la westala vinko-povi, on povis itere durigar la pruvita agado di West-Germana konzerni. Same la militistala kontakti ne darfis reduktesar, anke se Hispania ne esis formala membro di la NATO.

La kontreaĵo

Certe, Ido-linguo esas etikal revo homala. Nia linguo definas vivo-voyo per qua ni povas komunika kun altra homi malgre la disto, anke trovar bon amiki e ne importas nia origino, kulturo o personal kredi.

Tamen, la ekonomiala sistemo di nia civilizuro, sempre militanta kontre indijena populi e la spaco ube li bezonas por vivar, trublas nia tero ed irigas ol aden l'abismo dil ne-konkordo, iraco ed odio, e mem aden ne-egaleso e l'ocido.

Nuntempe, nia civilizuro ya esas merkato ube nur komerco-marki importas. Hik la pekunio omnon povas komprar: eleganteso, korpi, idei, dolori. Fortunoze, l' amikeso e l' amo nultempe havos preco.

Esas fatigoza e deskurajoza habitar en civilizuro ube landi e famili havas kom fundamento l'opresado ed ocido d'altri. Ofte, ni askoltas, ke ni esas fortuneza nam ni habitas hik e ne en altra loki, ma forsan nia fortune esas la bazo di des-fortuno d'altri.

Le mal e le bona, le bela e le leda, le inteligenta e le stulta, le richa e le povra de-prenas senco-vivo a ni singladie e konstruktas kulturi, landi e religii.

Kande la kontreaĵi koncesos a ni longa repozo?

UNESMA

l'unesma monisma komon-domo

Wilhelm Ostwald (1853-1932) esis germana kemiisto e filozofo. Lu ganis Nobel-premio en la yaro 1909 pro sua studii pri katalizo. Lu esas konsiderata kom la patro di fizikala kemio.

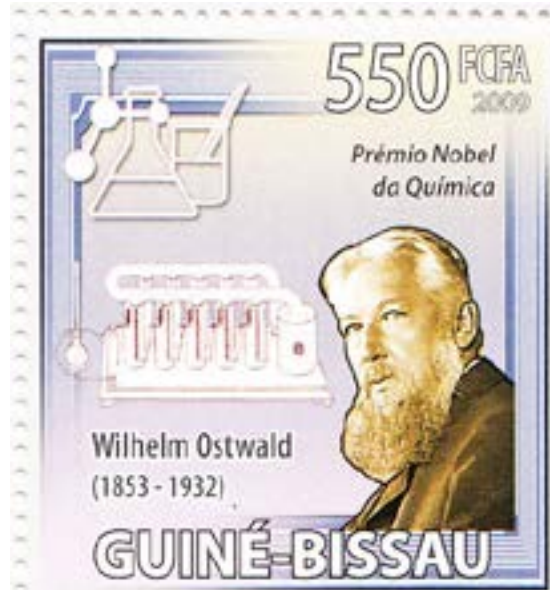
Inter la parolanti dil internaciona linguo Ido lu estas tre konocata, nam lu prezidis en la yaro 1907 la kunsido dil komitato dil Delegaciono por Alpreno di Linguo Internaciona, qua fine elektis nia linguo kom la maxim apta helpo-linguo por internaciona komunikado. Pose, l'unesma Ido-Akademio nomis lu honorumala prezidinto.

Wilhelm Ostwald esis anke filozofa, lu sequis la doktrino nomata *Monismo*.

Quo esas monismo?

Ol esas sistemo filozofiala, qua explikas l'universo per l' existo di unika tipo di realajo. Ni klarigez quon to signifikas:

La anciena greka filozofa Demokrito, en la 5-esma yarcento ante nia ero, asertis, ke omna realaji esis la rezulto dil uniono di atomi. Do, omno konsistas ek un mikra realajo, l' atomi qui trovesas en omna realaji. La vorto *monismo* devenas del greka μόνος -monos- (un).

Dum sequanta yarcenti aparis nova teorii kun monismala fundamento, exemple la nederlanda Spinoza asertis, ke ta unika substanco esas anke parto di Deo, o Haeckel qua expresas l' universo per la efiko di la forci fizikala e kemiala.

Ostwald defendis naturala monismo. Por lu omno konsistas ek energio, qua esas vidata, o perceptata, segun lua diversa aspekti, tale: mekanikala, kemiala, termala, psikala, elektrala o magnetala. La sumo di omna energii konstitucas la total energio existanta e konservata en l' Universo. Komprenende, por Ostwald, la deala ideo ne povas esar asumita da ca naturala monismo, nam omno en l' Universo esas kreata dal energio, ne da ula deo.

Naturala monismo, filozofiala idearo sequata da Ostwald, ne nur esis teorio, talmaniere, en la yaro 1906 fondesis la Germaniana Monista Ligo, dil qua esis prezidero Ostwald inter la yari 1910 e 1915, do precize pos lua agado kom prezidero dil Delegaciono qua elektis Ido. Ta ligo havis kom skopo prezentar la naturala monismo a la popolo. Til lore, filozofiala idei restis nur en universitati od en akademii, ma la skopo di Ostwald esis diskonocigar ta idearo inter la popolo per la edukado.

Por Ostwald ta filozofio esas preske religio. Sur la revuo *Monistische Sonntagspredigten* en la yaro 1912 lu skribis: "La monismo havas kom tasko remplasar la anciena religio". Pro co, en 1912 lu lanchis ideo, *kad esus posibla konstruktar o adaptar komon-domo qua povus esar quaze monismala monakeyo?*. La ideo propozita dal germaniana kemiisto e filozofo esis imitar la anciena monaki dil eklezio katolika, qui grupigis su che granda konstrukturi ed ibe li developis sua taski, chefe kulturala.

Libro da Wilhelm Ostwald
pri monismala filozofio

WEGE DER TECHNIK

WILHELM OSTWALD DIE PYRAMIDE DER WISSENSCHAFTEN

“La Piramido de la Cienco” da Ostwald. Segun la germaniana kemiisto, la tasko dil sciencisti esas obtenar la lumo dil konocado e pose havigar ol ad la populo.

Ostwald konsideris ke, ofte, filozofi e sciencisti mustis okupar su pri singladiala taski, e co sustraktis tempo ed okazioni ad li por krear. Lu citis la kazo dil germana kompozisto Beethoven qui volis dedikar sua tota tempo al muziko, tamen lu perdis dii e mem semani por solvar bagatela aferi. Do, lu propozis establisar rezideyo, ibe tala homi povus dedikar sua tota energio e tempo ad studiado, explorado ed instruktado di sua teorii. Komprenende, ta loko esus anke la centro por dis-konocigar la monismala filozofio. Ol esus quaze monismala monakeyo.

Lu facis kalkuli, do, Ostwald dicis ke esus necesa adminime 50.000 germana marki por komprar la tereno e la konstrukturi ibe situata. La existo di cirkondanta o proxima parko o granda gardeno esis necesa.

Quankam la projekto di Ostwald esis ambicioza, lu pensis unesmamomente pri rezideyo kun ne plus kam 12 homi. Reale, la parto-prenanti en ta projekto esus membri di komercial kompanio, dil qua skopo esus la administrado dil rezideyo e pro to, li devus adportar quoto a ta spenso komuna. Unesmamomente onu kalkulis la quoto en unika pago di 37.000 franca franki okazo dil enirado aden la komon-domo o pago di 1.750 fr. singla-monate, se onu pagis nulo en la komenco.

Unesma establisis.

Ostwald ne esis nur teoriala sciencisto, lu laboris sempre kun la skopo realigar sua teorii. Do, lua propozo establisar monismala rezideyo por sciencisti e filozofi ne esis nur ideo e balde lua tasko esis realigar ol. Certe, lu ne pensis pri unika rezideyo, devus existir reto de ta monakeyi, lu uzis la germana vorto *klüster* (monakeyo) por klarigar sua projekto.

Do, ne nur un ma kelka rezideyi devus existar tra la tota lando, talmaniere la ciencisti povus elektar un od altri, segun sua interesi. Exemple, rezideyo povus grupigar kemiisti, altra artisti, altra filozofi e.c. Talmaniere, Ostwald en la yaro 1912 komencis laborar por establisar la *unesma* rezideyo di ta futura reto. To esis la nomo elektata por ta unesma monakeyo: *Unesma*, komprenende Ostwald ne obliiviis Ido-linguo.

La tasko nun esis trovar adekvata loko por Unesma. Ostwald trovis ol proxime a Eisenberg, urbo en la distrikto Saale-Holzland en la federala stato Turingio. Che tiu zono trovesas valo konocata kom “*Mühltal*” (valo de la mueleyi). Esas grupo de mueleyi qua apartenis al monakeyo di Eisenberg en la 16-esma yarcento. Un ek ta mueleyi esis la “*Amtsschreibermühle*” o mueleyo dil employato, sendubite la maxim granda, bela e majestoza mueley-konstrukturo dil monakeyo di Eisenberg. Plus kam mueleyo, ol semblis esar grandioza kampar-domo

Aktuala stando dil konstrukturo ube Wilhelm Ostwald establis *Unesma*

Ostwald kompris la konstrukturo e la cirkondanta parko. Lore, lu dis-konocigis la ideo uzar ol kom rezideyo por sciencisti e filozofi. Lu recevis multa favoroza respondi, tamen la projekto esis plu kustoza kam lu povis imaginar e quankam dum l' unesma monati rezidanti povis vivar ek la naturala produkti dil cirkondanta ruro, balde ekonomiala problemi aparis en Unesma e fine Ostwald reziginis la ne-evitebla falio dil projekto.

Malgre omno, Ostwald duris uzar Unesma kom sideyo por la editeyo qua produktis lua libri ed di altra monismala skripteri, qua anke recevis la nomo *Unesma*.

La komon-domo *Unesma* en la 20-esma yari ed aktuale

Do, Unesma permanis kom monismala rezideyo til la yaro 1913, ma Ostwald duris kom proprietanto dil konstrukturo til la mezo dil 20-esma yari. En 1926 incendio destruktis la konstrukturo, qua esis pose ri-konstruktita kom vakanco-loko.

J.M.R.H.

Idala Niuzi en Hispania

Kompleta Gramatiko Detaloza tradukita aden la hispana linguo

Nia amiko José Miguel López Rubio jus tradukis “Kompleta Gramatiko Detaloza” aden la hispana linguo. La libro aparis kun amba texti, en la hispaniana ed en ido-linguo.

La nova verko kuestas 9,82 € ed ol esas komendebla che <https://amzn.eu/d/8w5kPsP>

Ne dubez komprar ta nova libro en la hispana linguo da José Miguel López, qua ank esas l’auto-ro di un ek la maxim valoroza metodi por lernar l’internaciona linguo.

SEMANALA VIDEOKONFERO EN IDO-LINGUO

Kustumale, en la vespero dil sabato-dii onu organizas en interreto video-konferi kun la ofta parto-preno dil hispan idisti. Se Vu deziras asistar, parolar ed askoltar l’internaciona linguo, omni esas invitata.

Tartezo

la ne-konocata civilizuro

La Biblio dicas, en la Libro dil Reji, ke la navi dil rejo Salomono ri-venis singla tri yari aden Israelo, kargita per richaji de stranja e fora tero nomita Tartezo. Do, l'unesma texto, qua mencionas la civilizuro di Tartezo parolas pri la richeso dil loko, pri oro, arjento, ivo ed anke pri exotika animala kom simii e pavonegi.

Esis greka klasika skripteri qui intencis situar ta ne-konocata rejio. Hekateo de Mileto, Herodoto e la romana Avieno skriptis pri granda rivero ube jacis insulo, ibe situis Tartezo. Altra geografisto dil 4-esma yarcento ante nia ero. parolis pri granda urbo kun ta nomo, apud granda rivero e proxime richa mineyi di oro, stano e kupro. Tamen, nul arkeologia pruvo existis, qua certigis l'existo di Tartezo, nur legendi.

La germana arkeologo Adolf Schulten (1870-1960) aranjis l'unesma serioza ed akademiala studio pri ta anciena civilizuro. Lu asertis ke Tartezo trovesis en la nuntempa marshoza naturala parko *Doñana*, en Andaluzia. Lu exkavis che tiu zono, ma lu nur trovis restaji di romana vilajeto. Malgre to, Schulten skriptis libro en la yaro 1924, ibe lu kolektis omna informi dil tarteza civilizuro, ol esis la starto-punkto por posa studiuri pri ta temo.

En la yaro 1958, proxime al urbo Sevilla, onu trovis hazarde arkeologia restaji qui chanjis la studiuri pri Tartezo. Lore, en ceramika potu onu trovis ora koliari, bracaleti ed ornamenti qui sendubite apartenis a la tarteza civilizuro. Co esis konocata kom la Trezoro dil Karambolo.

Bronzajo reprezentanta la fenicia deino *Astarte*, un ek la maxim konocata artala peco dil tarteza civilizuro

Dum la sequanta yari esis organizata multa arkeologia explori tra la tota sudo di Hispania. Do, nov arkeologia restaji aparis en la provinci Huelva, Sevilla, Córdoba ed ank en la sudo di Portugal. La misteroza tarteza civilizuro facis su realajo.

Quon onu savas pri la Tarteza civilizuro?

L'originala nukleo dil tarteza civilizuro trovasas sur la teritorii dil aktual andaluziana provinci Huelva, Sevilla e Kadiz. Do, cirkum la richa mineyi dil riveri Tinto ed Odiel, kun arĝento e kupro, ed anke apud la ekflueyo dil rivero Guadalquivir. Onu devas dicar, ke ta ekflueyo olim ne esas, ek la geofriala vido-punto, quale nun, nam la "granda rivero" andaluziana finis proxime a Sevilla ed ibe ol formis lako til la oceano Atlantika.

Pri la sociala strukturo, Tartezo esis reale l'uniono di mikra rejii kun propra tribuestri. L'unika reĵo dil qua nomo esas mencionata en historiala fonti esis Argantonio (670 a.K. - 550 a.K.), dilqua etimologio signifikas "la viro arĝentatra". La arivo dil fenici aden la marbordi dil sudo di Hispania dum la 8-esma yarcento ante nia ero. chanjis la tarteza

socio. Til lore oli esis tribui qui vivis danke la agrokultivi e l'explozado di bestio-trupi. Kun l'establiso di fenicia komercala kolonii an la rivo dil Mediteraeno, tartezi komencas inter-chanjar kun li minerali kom arjento e kupro ek la mineyi dil aktuala provinco Huelva. Feniciani introduktis nova tekniki por ekstraktar minerali del mineyi ed anke nova kultivi kom l'olivo.

Ye la fino dil 6-esma yarcento ante nia erao la tarteza civilizuro desapareskas. Kelka fenicia kolonii esas abandonita, la mineyi esis vaste explotita, til super-explozado, ultre l'introdukto di nova kultivi esis la kauzo dil des-forestizado di multa zoni e l'intensa kultivado provokis chanji en la geografiala aspekto dil ekflueyo dil rivero Guadalquivir. Do, hungro ed interna lukti provokis l'abandono dil tarteza urbi dum la duimo dil 6-esma yarcento. Quankam certe li ne des-aparis entote, li unionigis ad la turdetana popolo, til l'alveno dil romani en la yarcento 3-esma ante nia ero.

Arkeologi laboras en la loko “Casas del Turrufuelo”.
Extremadura (Hispania)

Tartezo ed Atlantis

En la libro “Dialogi” da Platon lu mencionas la mito pri Atlantis. La greka klasika filozofa parolas pri grand insulo preter la koloni di

Herkulo, ube la kontinenti afrika ed europa separas su, co esas en la nuntempe konocata kom Streteajo di Gibraltar. Segun la tradicionita rakonto, Herkulo separis amba kontinenti e lu stacigis du granda koloni, un en Europa -la rokego di Gibraltar-, ed l'altra en Afrika -la maroka monto Musa-. Yen l'etimologia la origino dil nomo dil oceano Atlantiko.

Preter ta zono anke trovesis Tartezo, do en la mitologia fantazio onu povus questionar, ka l'insulo Atlantis citata da Platon korespondus kun la reala tarteza civilizuro. Nu, on devas responder ke nul restajo, mem submarala, trovesis til nun dil mito di Platon, quankam totcerte Tartezo trovesus en loko tre proxima, o sama, al proponita por Atlantis dal greka filozofa. Ulte, Platon parolis pri minerala abundeso e ni ja vidis, ke la tarteza mineyi abunde produktis arjento e kupro.

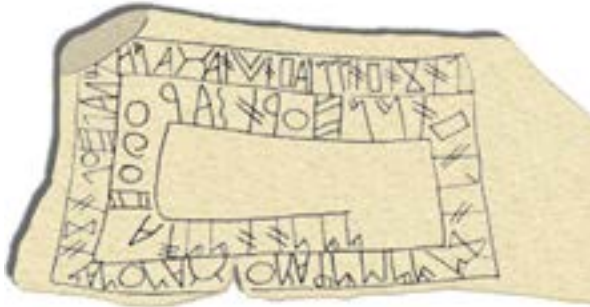

Ideala imajo di Atlantis, segun la deskripto dil greka klasika filozofa Platon

La tarteza linguo.

Kom dicite antee, la turdetana popolo esas konsiderata la prolonguro dil tarteza civilizeso, mem la radiko dil nomo koincidas “tart” e “turd”. Pri turdetani la romana historiisto Estrabon dicis, ke li esas la

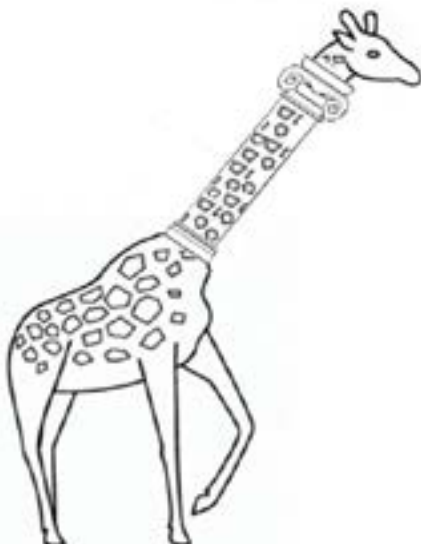
maxim saja e savoza popolo en Hispania, kun linguo parolata ed skribata de ante 6000 yari. Do, quankam Estrabon povis exajerar pri la yari, sendubite turdetani, antea tartezeni, havis tre antiqua linguo ed alfabeto. Nur existas exempli dil tarteza skribado sur kelka petri trovita en la sudo di Portugal, certe oli esas funerala epigrafi. Quankam ankore ne dechifrita la alfabeto bazas su sur la fenicia skribado.

Tarteza steleo trovita en Lagos (Portugal)

J.M.

L'altra idala dictionario

Kolo-no

Pilastro ek marmoro, qua finas per kapitelo, uzata da kelka animali por unionar la kapo a la torso.

Ube? Atomala laboratorio en Oak Ridge (Unionita Stati).

Kande? Dum varmoza vespero en la monato julio dil yaro 1946.

Paul Arnold, atomala fizikisto livas sua oficeyo. Lu gardis sua utensilaro. Lu pozis jurnalo sub sua brakio. Lu fermis pordo e trapasis kelka kontroli. Pose lu eniris en sua automobilo. Omno esis korekta. Ma... kad omno? Ne! Paul Arnold esas ...

ATOMO- BOMBALA FURTISTO!

Karl, apertez!

Quik! Fermez la pordo!

Ka tu havas ol?

Me gardas ol hike, sub mea chapelo

Yen l'ultima peco dil ludilo. Ni ja havas tote kompleta la skisuro dil atomala projekto U-235.

Yes, ni ja havas la mapo dil atomala bombo!

Ol esis penozo laboro. Me devis unionar omna desegnuri quin tu povis prenar ek la laboratorio dum la lasta yari.

Ma ni sukcesis. Nun altra guvernierii esos pronta por pagar a ni milioni de dollari.

Yes, e nun esas bona momento. Altra guvernierii interesos su kande la armeo di Unionita Stati komencos la probi dil atomo-bombo en la Pacifiko.

Ka tu destruktis omna probi?

Yes omno! Ecepte la dokumenti di ta valizo.

Me aranjis renkontro kun stranjer agenti en sekreta loko dil Pacifiko.

Ha! Quaze auciono! Do, ni povos obtenar multa pekunio se singla agento ofras plu alta preco kam l'altri. Nu, ni balde for-flugos.

Karl. Ni ja povas esar tranquila.

Ha, ha! Nulu savos en Washington qui furts la skisuro por konstruktar atomo-bombo. Nulu suspektos pri ni.

Nu, unesmafoye la skisuri dil atomo-bomobo ekiris del laboratorio e nun oli esas en aeroplano super la Pacifika Oceano.

Karl, morghe ipsa ni esos milioneri!

Ha!

Quon tu facos per tua parto del pekunio?

Me ne volus dicar lo, ma... la pekunio ne esos partigita!

Quon?

Me sinkas Paul! Salvez a me! Prenez la tota pekunio!

Ho! Multa danki Karl. Til rivido en Kalifornia. Til rivido!

Me volas vivar Paul. Helpez a me! Help!

BLAM!

Silentez! O la proxima kuglo trairos tua kapo.

Ve!

Me perdas multa sango.

Ne tro fore, la sango ecitis la povoza flarado dil tigo dil mari...

SHARK'

Paul! Sharko, ibe sharko!

Esez maledikata Paul!

Ve!

Dum kelka dii Paul esis sola en l'oceano. Apud lu pafilo e valizo kun la sekreti dil atomo-bombo. Avane, nur aquo, e la tota soleso.

Pos du kalo-roza dii en la maro, kand la suno celis su en la horizonto, Paul sentis sub lu stranja impresu. Ne esis l'aquo dil oceano. Lu presis sablo di plajo.

Me esas sola... la valizo gardas la skisuro dil atombombo, ma me esas sola, nur aquo, nur oceano... ma ka tero hik?

Yen insulo!
Solitara insulo!

Me sucesis! Me ankore povas obtenar milionu de dollari.

Aquo!
Drinkebla e fresha aquo!

Nu. Quon gardas ta insulo? Bestii. Ka nur bestii trovesas hike?

Porki e kapri. Nu me ne mortos pro hungro o dursto.

Ve! Homala traci omnaloke, ma nulu esas hike. Nur mortal silento.

Ankor esas libera plasi

Maxim ofte nokti esas quieta che mea quartiere. Yes, me habitas exter l'urbo, ibe omno esas mikra konstrukturi. Kande la jorno finas, nur askoltesas l'aboyadi dil hundi e, forsan, kelka automobilo qua ruptas la silento dil nokto. Anke che la flegeyo por seniori, qua stacas apud mea domo, la tranquilesa es absoluta. Oldi ne krias, li ne bruisas e dum-nokte li nur dormas. Nu, ico ne okuras sempre. Regretinde, de tempo a tempo furgon-ambulanco quik venas por transportar kelka malada oldulo. Altra-foye ne esas ta vehilo, ma funerala veturo qua haltas su apud la flegeyo e co eventas sempre ye alta hori dil nokto. Forsan morto sempre venas kande suno des-aparas.

Hiere en la nokto me ne povis dormar. Problemi e plusa problemi provokas mea ne-dormado. Do, me decidis drinkar taso de teo e regardar la quieteso dil quartiere. Lumi en la fenestri semblis esar quaze mikra petri di mozaiki, brilanta sur la nigreso dil nokto. Ca-momente, me povis askoltar matro, qua ordonis a sua filii dormar quike, nam balde en la matino li mustas ir aden la skolo. Pose, me audis amatori, qui juis en obskura chambro. Ma, ye l'unesma horo ulo surprizis me. Me duris tote vekinta, me trinkis mea taso de nigra teo. Lore, me vidis funerala furgono haltigita che la pordo dil flegeyo. Me timis l'okuro di ula domajo, sendubite ulu ibe mortis.

Me ne esas kurioza, ma me regardis atence kande la laboristi apertis la dopa pordo dil furgono ed ibe li depozis la korpo. -*Quala laboro!*- me pensis, ultre ta facita tasko dumnokte ed en absoluta silento. Lore, mea taso falis adsur la sulo, la porcelano frakasis su e la metaloza kuliereto tinkletis. La bruiso, meze di ta silenco, esis enorma. La laboristi askoltis ol e li quik regardis mea fenestro. Me celis me dop kurteno. Me ne facis ulo mala, ma me sentis me ipsa quale spiono, regardanta quon me ne devis observar.

La funerala laboristi finis sua tasko, ton me pensis. Lore, un ek li kriis per tre lauta voco:

- *Quik! Ankor esas libera plasi!*

Me ne komprenis lo. Tamen, ca-momente, me regardis ke altra laboristo depozis altra korpo en la furgono. Li deziris profitar un voyajo por duopla laboro.

Dum kelka hori me ri-vidis e ri-askoltis en mea mento ta ceno, til kande me fine sucesis dormeskar. Ta nokto ne esis agreabla, quankam me ne memoras quon me sonjis. Sur la sulo restis la frakasita porcelano e l'arjentatra kuliereto, kom testi di to quo eventis ca-nokte. Nulo esis sonjata memori.

En la sequanta matino, ye la 7-esma horo komencis mea singladiala rutino. Razado, dushado, dejuneto e voyo aden la laboreyo. Ante kelka semani me decidis ne uzar mea propra automobilo. Vehar en la urbo-centro, kun mil semafori e centi de altr automobili, nervozigas me. Do, me opinionas ke esas plu komforta uzar la publika veturi.

L'autobuso dil lineo 5 venis akurate. Singla-die ye la 8:30 horo ol haltas su che mea halteyo e pos duim-horo, maxim ofte, me venas aden mea oficeyo. Tale, me ne devas suciar pri parkeyo e pri problemi dil trafiko sur la stradi. Hodie en la matino, l'omnibuso esis tote plena

ye voyajanti. La cielo minacis per pluvego e tondri e pro co, multa homi pensis quale me, ke la publika veturi esis la maxim bona solvo por la transporto, adminime hodie. Omni en l'autobuso semblis sardini en stanoza lado.

Pluvo-guti komencis falar balde e pos kelka minuti pluvo esis maro falanta ek la nubi. Me ne savas qual-maniere la veturisto sucesis sequar la choseo. Omno lore esis aquo e nebulo. Pos singla halteyo nova plusa voyajanti eniris aden l'autobuso. Ibe omno esis sufokanta. Plusa halteyi, plusa voyajanti ed ultre plusa pluvado.

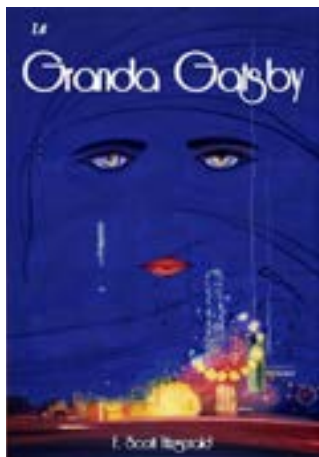
Kande ni arivis an l'urbo la veturisto haltis denove. Totcerte nulu plusa povus enirar aden l'omnibuso, pro co omni pensis, ke lu ne mustus haltar por ri-prenar nova kun-voyajanti. Ma che la halteyo quin homi atendis sub tondra pluvado. La duktisto apertis la pordi e li eniris aden la veturo, ma nul plason libera li trovis. Ca-momente la voyajisto regardis ad-dope e kun la skopo trovar plasi libera por la nova voyajanti lu kriis:

- *Quik! Ankor esas libera plasi!*

Intensa pluvado igis ke altra veturisto ne sucesis vidar l'autobuso ibe haltigita. La koliziono esis terora e l'incendio komencis quik. Hiere en la nokto me povis trovar celo pos la kurteni, ma nun en l'autobuso sub la pluvado ne.

J.M.

Lasta libri en Ido-linguo

LA GRANDA GATSBY

Famoza Usana romano da F. Scott Fitzgerald, tradukita da Brian E. Drake.

La libro esas legebla che la retsituo

<https://archive.org/details/la-granda-gatsby>

SOMITO-RENKONTRO KUN DEO

Nia amiko Partaka kreis originala Ido-verko.

Libere legebla che la ret-situo:

http://www.ido.li/SOMITO-RENCONTRO_KUN_DEO.pdf

ME PENSAS OFTE A PIROSHKA

Charmiva romano pri amor-afero (kun fino ne felica...) inter du geyuni. Ol esas la maxim konocata verko dal Germana skriptisto Hugo Andreas Hartung (1902–1972). Sur la libro aparas anke la germaniana texto. Tradukuro aden Ido-linguo da Günter Schlemminger

Plusa informi pri la libro che:

<http://www.ido.li/index.php/ULI/Piroshka>

Gramatikala Pagino

El acusativo en los pronombres interrogativos y relativos

En la lengua internacional Ido las frases normalmente tienen la siguiente estructura:

Sujeto + Verbo + Objeto

Es cierto, que si cambiamos esta estructura típica, en tanto que somos libres de hacerlo al hablar o al escribir, entonces debemos identificar cuál sería el sujeto y cuál el objeto. Así, señalamos el objeto, si no seguimos esa estructura, añadiendo al sustantivo la letra -n. Estamos hablando pues de una terminación especial para el acusativo, pero solo si no seguimos aquella estructura.

Resultaría lógico pensar si sería necesario utilizar esa terminación distintiva del acusativo cuando por el contexto podemos saber perfectamente cuál es el sujeto y cuál el objeto. Así si decimos:

Me fisho manjas.

No parece muy necesario señalar con la terminación -n el objeto “fisho” (fishon), porque en esa frase se adivina que quien come soy yo y lo que resulta comido es *la fisho*. Sería objeto de una película de terror el hecho de que *la fisho* me comiera a mi.

Me manjas fisho

Fisho manjas me
Men manjas fisho

La cuestión del acusativo en Idolinguo lo trataremos en otro número, porque el tema de hoy es analizar el acusativo en los pronombres interrogativos y en los relativos.

Los pronombres interrogativos son aquellos pronombres que reemplazan al sujeto o al objeto con la intención de preguntar. Estamos hablando de *quién, qué...* etc.

Son pronombres relativos aquellos que se relacionan con un referente anterior e introducen una oración subordinada relativa.

Veamoslo más claro con ejemplos.

¿Qué comes? ¿Quién come pescado? ¿Qué estás viendo?

En estas frases preguntamos bien por una persona o por un objeto que realiza una acción (sujeto) - *¿Quién come pescado?*- o bien por el objeto sobre el que recae la acción (objeto) -*¿Qué comes? ¿Qué estas viendo?*

En este tipo de preguntas el pronombre interrogativo aparece al comienzo de la frase. *¿Qué...? ¿Quién...?* Si ese pronombre interrogativo pregunta por el sujeto que realiza la acción, entonces es lógico que vaya al comienzo de la frase, recuerda la estructura S+V+O. Por eso no es necesario añadirle ninguna terminación especial de acusativo.

<i>¿Quién come pescado?</i>	Qua manjas fisho?
S V O	S V O

Pero si preguntamos por el objeto, vemos que éste pasaría de estar detrás del verbo a una posición anterior a él.

<i>¿Qué (tú) comes ?</i>	Quo tu manjas?
O S V	O V S

Es decir el objeto pasa de estar tras el verbo a estar delante y por lo tanto tenemos que señalarlo con una terminación especial *-n*, para indicar que estamos preguntando por el objeto. Por eso diríamos:

<i>¿Qué (tú) comes?</i>	Quon tu manjas?
-------------------------	-----------------

Al usar “*quon*” ya comprendemos que se trata de un pronombre interrogativo que pregunta por un objeto. Si no utilizamos el acusativo *-n*, entonces estaremos preguntando por el sujeto. Veamos más ejemplos:

Quon tu lektas? ¿*Qué (tú) lees?* (preguntamos por el objeto)

Quan el amas? ¿*A quién ella ama?* (también por el objeto)

Qua amas el? ¿*Quién ama a ella?* (preguntamos por el sujeto)

Quo faris ta bruiso? ¿*Qué hizo ese ruido?* (por el sujeto)

Si se pregunta por el objeto entonces utilizaremos el pronombre en acusativo “-n”.

Quon tu regardas? ¿*Qué (tú) observas?*

Si se pregunta por el sujeto entonces el pronombre no lleva ninguna terminación especial.

Qua konstruktis la domo? ¿*Quién construyó la casa?*

No debemos confundir el pronombre interrogativo con el adjetivo interrogativo. Esto es, a veces preguntamos por algo o alguien del que ya tenemos el dato de lo que se trata, pero no podemos concretar qué o quién es exactamente. En este caso “*que, quien*” no sustituye al objeto o al sujeto, sino que simplemente lo acompaña. Veamos un ejemplo más claro:

Qua domon tu konstruktis? ¿*Qué casa (tu) has construido?*

En este caso sabemos que el objeto era “*domo*”, pero ahora preguntamos por el objeto en concreto - si es ésta o aquélla, si es la casa azul o la casa verde, si es mi casa o la del vecino- porque ya sabíamos que se trata de una casa. ¿Utilizaremos la forma del acusativo “*quan*”? No. Porque el acusativo ya lo lleva el objeto “*domon*”. En Ido cuando el objeto va en acusativo el adjetivo que lo acompaña no tiene que llevarlo.

Así, no decimos “*Quan domon....?*” sino *Qua domon....?*

Qua libron tu lektas? ¿*Qué libro (tú) lees?*

El tema del adjetivo relativo es muy parecido. El adjetivo relativo no pregunta por ningún objeto o sujeto, sino que sustituye a un objeto o a una persona que ha sido previamente mencionada. Algunos ejemplos:

Tu amigo, a quien yo no conocía, es muy agradable.

En este caso “quien” no pregunta por nadie, sino que se refiere a una persona que hemos mencionado justo antes, “tu amigo”.

Volvamos a repetir la estructura habitual de la frase en Idolinguo:

Sujeto + Verbo + Objeto S+V+O

Veamos ahora la frase anterior:

..., *a quien yo no conocía*

 O S V

Al no seguir la estructura habitual y comenzar la frase con el objeto, entonces tendremos que señalarlo para que no haya ningún género de dudas con el acusativo.

....., *quan me ne konocis*....

 O+n S V

Más ejemplos:

La libro, *quan me lektis hiera*, esas bona.

El libro, el cual yo leí ayer, es bueno.

La domo, *quan l'arkitekto konstruktis*, esas tre granda.

La casa, la cual el arquitecto construyó, es muy grande.

L'automobilo, *quan tua matro kompris en la pasinta yaro*, paneis.

El automóvil, que tu madre compró el año pasado, se estropeó.

To, *quon vu dicis*, ne esas vera.

Eso que usted dijo, no es cierto.

Co, *quon me matro kompris*, prizas ad omni.

Esto, que mi madre compró, le gusta a todos.

(Lo que mi madre compró le gusta a todos)

Hemos visto que unas veces utilizamos como relativo “*qua(n)*” y otras “*quo(n)*”. ¿Cómo podemos saber cuándo usar uno u otro?

En una primera aproximación puede decirse que “*qua*” o su forma en acusativo “*quan*” lo utilizamos cuando actúa como un adjetivo, no en vano termina en “-a”. Así, la frase:

La domo, quan la arkitekto konstruktis, esas tre bela.

Sabemos que “*quan*” se refiere al sustantivo “*domo*”, es decir ya conocemos que nos referimos a un objeto concreto. Sin embargo en la frase:

Co, quon tu dicis, esas agreabla.

“*Quon*” se refiere a algo, a “*Co*”, pero no está claramente definido de qué se trata. Puede ser un objeto, una frase, una acción, etc. Por eso no actúa como adjetivo, porque no califica a algo concreto. Así, termina en “-o”.

Sin embargo hay una excepción. Se trata del uso de “*qua*” cuando nos referimos a personas:

La amiko, quan tu prizentis a me, esas tre afabla.

El amigo, al cual tu me presentaste, es muy divertido.

Si aplicáramos con exactitud las reglas de las terminaciones debería ser “*quu*” o su acusativo “*quun*”, así, recuerda que cuando nos referimos a personas usamos la terminación “-u” (*ulu*=alguien; *nulu*=nadie). Pero en concreto el pronombre “*quu*” no suena muy bien, así que también utilizamos “*qua*” para referirnos a personas.

Usamos el pronombre relativo para referirnos a algo o a alguien que fue mencionado previamente, generalmente en la frase anterior. Usaremos el acusativo si ese pronombre actúa como objeto.

La libro, quan tu lektis, esas interesiva.

Omno, quon lu havas, esas alt-valora.

Mea amiko, quan tu ja konocas, esas afabla.

Nia Pioniri

Linguo' internaciona'

ADRIANO ROMERO CACHINERO, la komunista partiano

Adriano Romero Cachinero naskis en la yaro 1902 en la vilajo Villanueva de Córdoba. Kun altra du fratuli lu aranjis en sua vilajo l'unesma asociuro di socialista yuni en la yaro 1918, pose en 1920 lu adheris su al unesma hispaniana komunista grupi, qui pose en 1921 fondis la Hispaniana Komunista Partiso.

Lu interesis su pri kultural aferi, precipue pri la problemi dil interkomunikado inter la internacional proletario e pro to en la yaro 1927 lu lernis l'internacional linguo Ido e balde lu fondis yunala grupo en sua vilajo kun altra 9 yuni, ibe lu docis la linguo.

En la yaro 1929 lu migris al urbo Sevilla, ibe en ta yaro eventis Iberoamerikana Expozado. Ca pompoza internaciona prizentado atraktis multa yuni, nam ibe ne esis desfacila trovar sat bona laboro. En Sevilla lu duris sua politikal aktivesi en la Komunista Partiso, quankam en ta yari la partiso esis interdiktata dal guvernerio dil generalo Primo de Rivera. Lu esis membro dil Regionala Komitato en Andaluzia dil Komunista Partiso e pos 1929 lu esis elektata kom membro dil Central Komitato en Madrid.

Adriano Romero Cachinero
hispan idisto
1902 ~ 1979

Lu rivenis aden Córdoba ed ibe lu komencis laborar en granda cementala fabriko. Lu helpis l'establiso dil Sindikato di Konstruktisti en la yaro 1930 ed en la plufortigo dil Komunista Partiso en Córdoba, en ta andaluziana provinco lu esis la maxim importanta direktanto dil partiso. En la yaro 1930 lu instigis masonisti organizar striko en la provinco. Quankam eventis kelka stratala lukti inter strikanti e policani, fine laboristi obtenis kelka salariale avantaji. Lore lua famo kom sindikalisto kreskis en la tota Andaluzia, do, en la yaro 1931 lu esis un ek la maxim grava sindikatisti en la regiono.

Strikanti en la urbo Córdoba en la yaro 1930

En ta yari lu ne obliivis sua kultural aktiveso, tale lu kun-laboris en komunista revui, “*Bolchevismo*”, “*Mundo Obrero*”, “*Frente Rojo*” e “*La Batalla*”. En 1932, okazione dil 4-esma Kongreso dil Komunista Partiso di Hispanio, ja legala pos la solena proklamo dil Hispaniana Republiko, lu apartenis al direktanta komitato dil Komunista Partiso, apud altra importanta komunisti kom Dolores Ibárruri e José Díaz. Lua taski en la partiso esis tre importanta e pro to onu decidis sendar lu aden Soviet-Uniono, ibe lu recevis politikala instruktado.

Kande lu rivenis de Moskva la Komunista Partiso sendis lu aden Galisia por organizar la laboristi dil metalurgia industrio. En la yaro 1936 onu elektis lu kom deputito dil Populala Fronto al Hispaniana Parlamento.

Kande la civila milito komencis en Hispania en la yaro 1936, Adriano Romero esis en la andaluziana urbo Almería. De ibe lu marshis kun regimento apogita da altra importanta membro dil Komunista Partiso, Lina Odena, por haltigar la ribelanta trupi, apogita da itala fashisti, en la urbo Motril. La komunista trupi sucesis ed Adriano Romero recevis nomino kom kapitano dil populala armeo dil Republiko.

Lina Odena (1911-1936) armala kompanino di Adriano Romero

En decembro 1936, lu esis nominata civila guberniestro dil provinco Murcia, tamen lu nultempe okupis la plaso. En februaro 1937 la ribelanta trupi konkeris la mediteraneala urbo Motril, antee defendita dal regimento di Adriano Romero. Nur l'interveno dil internaciona brigadi en ta zono povis haltigar l'italiana fashisti e la hispana ribelanta trupi. Lu restis en la provinco Granada, ibe lu luktis okazione de militala skarmuchi kontre la ribelanti.

Pos Granada lu iris en l'urbo Ciudad Real, kom reprezentanto dil Komunista Partiso. Ibe lu restis til la fino dil milito, lore lu esis arestata. En la yaro 1940 la venkinti judiciis lu. Lu esis deklarata kulpoza pri adhero al ribelado e la verdikto esis morto-puniso, tamen ta kondamno esis reduktita. Okazione di nova juicio en Granada en 1943 la verdikto esis anke morto-puniso, ma felice onu ne realigis ta kondamno.

Ye la komenco dil yaro 1940 lu esis en karcero en Córdoba. Ibe aranjis la ri-organizado dil komunista partiso en Andaluzia. Lu mem organizis sekreta renkontro en 1943 di komunisti. En la yaro 1946 lu ekiris ek la karcero e pos tri yari lu sucesis fugar aden Francia. Ibe lu kontaktis kun hispaniana komunisti, ma balde lu esis en konflikto kun Santiago Carrillo, olima prezidanto dil Hispaniana Komunista Partiso. Adriano Romero sempre apogis la politiko ed ideali di Soviet-Uniono, lu kritikis l'eurokomunismala opiniononi di Carrillo. Adriano Romero Cachinero mortis en Paris (Francia) en la yaro 1979.

Ni parolez pri:

Luno

LUNO esas satelito qua jiras cirkum la Terglobo e qua lumizas lu dum nokto kande lu esas situata tale ke lu reflektas a la Terglobo la lumo-radii da Suno,

Frazi en la hispana linguo e tradukuro aden Ido relatanta a LUNO:

- Luna de miel: **Miel-tempo**
- Luna nueva: **Nova luno.**
- Luna creciente: **Mi-luno; Krecento**
- Estar en la luna: **Esar ne-atentoza**
- Pedir la luna: **Demandar ne-posiblaji.**
- Quedarse a la luna de Valencia: **Trompar pos ne realigar grand esperajo.**
- Media Luna Roja Internacional: **Internaciona Reda Mi-luno; Internaciona Reda Krecento.**
- Eclipses de luna: **Eklipto di luno.**
- Fases de la luna: **Fazi di luno.**
- De la Tierra a la Luna: **Del Tero til Luno.**
- Luna de sangre: **Reda luno, to okuras kande la lunala ekpliso esas totala.**
- Luna azul: **Blua luno. Ol esas la duesma plena luno en la sama monato.**
- Noche sin luna: **Sen-luna nokto**
- Luz de luna: **Lun-lumo.**
- Cara oculta de la luna: **Celita vizajo di Luno.**
- Luna del escaparate: **Granda kristalo dil estaleyo.**
- Luna del coche: **Kristalo en l'avana parto dil automobili.**
- No confíes en la fortuna, porque cambia como la luna.
Ne fidez pri la fortune, ol chanjas quale Luno.

Hispana Literaturo

SONETO esas poeziaĵo ek dek-e-quar versi, ek du quatreni (du-rima) sequata da du terceti.

LOPE DE VEGA esis grandega, la maxim granda segun Cervantes, hispan poeto. Lu skriptis plu kam tri-mil soneti, ultre romani, noveli e kelka centi de komedii. Un ek la maxim konocata soneti da Lope de Vega rakontas qualmaniere onu devas skriptar soneti. La poemo aparas en 1617 en la komedio “L’arjentea infantino”. La servantulo Chacón rakontas qualmaniere facar poemo, pos demando da Violante.

Felix Lope de Vega y Carpio
1562 - 1635

Facar soneto expektas da me Violant’
ka me esos kapabla, ton me ne savas;
nu dek-e-quar versin soneto havas;
quar ek oli me finis en ca instant’.

Forsan me nultempe trovos konsonant’,
ma en ta quatren’ nulo men entravas;
kand per vorti unesma verson me gavas,
nul men eskartas en ta quatrena kant’.

En l’unesma tercet’ me nun eniras,
semblas ke en justa tempo me ton facas,
nam pos ta fina verso me ja ekiras.

Ja la duesma terceton me formacas,
dek-e-tri versi balde preter-iras;
yen dek-e-quar versin me a tu donacas.

Bon Apetit !

MARMITAKO esas baskiana recepto, dil qua la tradukuro esas “dil marmito”. Ol esas mixuro dil marala produkti, ca-foye la fisho blanka atuno, e dil legum-gardeno, kom la terpomo. Ank uzesas altra produkti kom la verda kapsiko, oniono e tomato.

Yen l'ingredienti por 6 homi:

Blank atuno (1 kg)

5 terpomi

Salo

Alio

Oniono

2 verda kapsiki

Karoto

Blanka vino

Oliv-oleo

Fishala buliono
1 litro

Suko di tomato

Lauro

Papriko

Triturita
reda kapsiko

Recepto:

1) Ni devas pecetifar l'oniono, la kapsiko e l'olio. La peceti devas esar tre mikra. Pose ni pecetifos la karoto e fine la terpomo en kubeti.

2) En kasrolo ni varsas oliv-oleo, ibe ni fritas unesme l'oniono, la kapsiko e l'olio, omno ja pecetifita. Kand oli esos par-fritita adjuntez la karoto, camomente la povo dil koquilo -elektrala o faira- ne devas esar tre alta.

Kapsiko, alio ed oniono pecetifita

Koquilo kun faira potenso ne alta

3) Ni adjuntos triturlita reda kapsiko e papriko. Pose, la blanka vino (200 ml) til plena vaporesko.

4) Lore, adjuntez terpomi, quin ni antee pecetifis en kubeti. Salizez la koquajo segun tua prefero.

5) Plufortigez la povo dil koquilo, pose versez la fishala buliono, lauro e la suko di tomato. Movez omno til boliado.

6) Juste en la momento kande la koquajo boilas, lore diminuez la povo dil koquilo. Atendez cirkum 30 minuti til komplete koquado dil terpomi.

7) Adjuntez la blank atuno, despecigita en kubeti, lore extingez la povo dil koquilo. La fisho koquesos per la restanta varmo.

Vortala Distraktilo

	A	B	C	D	E	F	G	H
1								
2							■	
3				■			■	
4		■		■	■			
5						■		■
6								
7						■		
8					■			

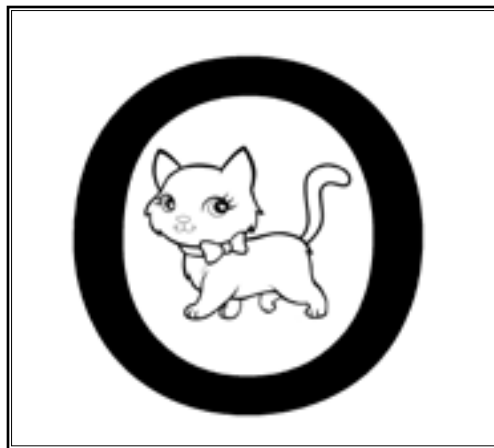
1. En algebro, ta quanto qua esas supera ad zero.
2. Amoro-naraco pastoral. ■ Che la automobili di Portugal.
3. (Inverse e sen la lasta vokalo) Aquiro. ■ (Inverse) che la automobili di Nederlando.
4. Konsonanto ■ La lasta ■ Poemo lirika.
5. Habitanto di nordamerika stato. ■ Che la hispan automobili. ■
6. Enduktar aden sua stomako.
7. Qua esas tam kredera kam mento sen-experienca. ■ Partikulo gramatikala avan substantivo.
8. Ento fantastika e giganta qua manjas homala karno. ■ (Sen la lasta vokalo) Animalo domestika.

A. Ucelo palmipeda kun ali kurta.

B. (Adjektive) Poemo lirika. ■ (Inverse e sen la lasta vokalo) Ucelo palmipeda, di la sama familio

- C. Agar linei ruptita, qua formacas anguli alterne salianta e konkava.
- D. Pronomo personala maskulala. ■ Filio dil frato.
- E. Prepoziono. ■ (Inverse) un ek la ludo-karti. ■
- F. Partikulo qua portas elektro. ■ Konsonanto. ■ Abreviuro di mezurunajo.
- G. Che l'automobili di mikra suverena stato qua existas interne la teritorio dil urbo Roma. ■ ■ Qua relatias ad ento superega, objekto di la kulto da la personi qui kredas ke lu existas.
- H. Mamifero, ek la pakidermi, ek genero quavivas sovaja, ed egardesas kom la tronko di la porko domestika. ■ (Sen la lasta vokalo) Mikra quadripedo.

Rebuso

Spartakus rompīs la sua.

Quon lu rompīs? _____

Quon tu komprenis kande me dicis ke nia mariaj-festo eventos en KIRKO ???!!!

Solvuri dil pasinta numero

M	E	R	K	A	T	O
I	L	E	O	N	O	
N	I	V		T	R	I
A	M	A	R		M	S
R	I	R	U	Z	E	M
E	N		L	I	N	
T	A	L	E	N	T	O
O	R		T	K	O	N

Rebuso

Quon diskonocigis la filosofo?

La lasta sentenco

Aparas sur la desegnuro divers-kolora vorti. Omna li, ecepte la lasta, finas su per la silabi "tenco".

Do: la lasta vorto ne finas per "tenco".
Lore, la lasta sen tenco.

La lasta sentenco.

Recursos en Internet para el aprendizaje y perfeccionamiento de la Lengua Internacional Ido.

Métodos para aprenderlo:

<http://kanaria1973.ido.li/idohispania/k00.html>

<http://kanaria1973.ido.li/publikaji/curso2.pdf>

Kompleta Gramatiko Detaloza: <http://kanaria1973.ido.li/krayono/kgd.pdf>

Diccionarios:

Español / Ido: <http://kanaria1973.ido.li/krayono/dicespido.html>

Ido / Español: <http://kanaria1973.ido.li/krayono/dicidoesp.html>

Français / Ido: <http://lavaleo.tripod.com/francaisido.html>

English / Ido: <https://www.idolinguo.org.uk/idendyer.htm>

Diccionario de la 10000 Radiki di la linguo universala Ido da Marcel Pesch: <http://www.ido.li/vortari/radikaro.pdf>

Páginas en Internet:

Uniono por la Linguo Internaciona Ido: <http://www.uli-ido.ovh/>

Germana Ido Societo: <http://www.idolinguo.de/index.php>

Ido-France: <http://www.ido-france.ovh/>

Nord-Amerikana Ido Societo: <http://web.archive.org/web/20120304005328/http://idomondo.org/>

Múltiples recursos en Ido: www.ido.li

Wikipedia en Ido: <https://io.wikipedia.org/wiki/Frontispico>

**IDO-KONFERO dil yaro
2023 eventos en la germaniana urbo KASSEL, dil
5-ma til 9-ma di julio.**

